

Затверджено Вченою Радою ОНУ
імені І.І. Мечникова
від "20" грудня 20 16 р. № 4

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І.МЕЧНИКОВА

(повна назва вищого навчального закладу)

Факультет/інститут історії та філософії

Кафедра філософії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

Хмарський В.М.

20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ ТА ЕТИКА НАУКОВЦЯ

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти третій (доктор філософії)

Спеціальність 053 «ПСИХОЛОГІЯ»
(код і назва спеціальності (тей))

Інститут/факультет Факультет психології та соціальної роботи
(назва інституту, факультету)

2020 – 2021

Робота програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «Філософія науки та етики науки»

Розробник: Шенков С. П., д. філософ. н., професор кафедри філософії, Голубович І.В., д. філософ. н., професор, завідувач кафедри філософії.

Робота програма затверджена на засіданні кафедри філософії

Протокол № 1 від "11" серпня 2020 року

Завідувач кафедри

(підпис)

(Голубович І.В.)

завідувач кафедри

Складено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 1 від "22" вересня 2020 р.

Голова НМК

(підпис)

(Ковальчук С.В.)

голова комісії

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від "____" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

(_____)

(підпис)

(підписати та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від "____" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(_____)

(підписати та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>вечірня форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 4 годин – 120 змістових модулів – 3 ІНДЗ* – немає (вид завдання)	Галузь знань 03 Гуманітарні науки Спеціальність 053 Психологія Спеціалізація: Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий) Доктор філософії	Нормативні дисципліни	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	1-й
		<i>Семестр</i>	
		-й	-й
		<i>Лекції</i>	
		22 год.	22 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		18 год.	18 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		0 год.	0 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		80 год.	80 год.
		у т.ч. ІНДЗ*: - 0 год.	
Форма підсумкового контролю: <i>Екзамен</i>			

* – за наявності

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – роз'яснення філософських засад наукового знання, евристичних можливостей та обмежень методів дослідження та етики науковця.

Завдання: 1) розкрити філософські підвалини наукового знання взагалі та конкретної науки;

2) сформуванню уявлення щодо філософського виміру методології наукового дослідження;

3) сформуванню уявлення про потенційні можливості наукового дослідження та ролі науковця у суспільстві;

3) надати розуміння зв'язку між етикою науковця та науковим знанням і суспільством.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

К - Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі психології, в тому числі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних психологічних знань та/або професійної практики.

ЗК1 – Здатність виділяти, ставити та вирішувати науково-дослідницькі проблеми.

ЗК3- Здатність планувати і здійснювати комплексні самостійні дослідження на основі системного наукового світогляду із застосуванням сучасних інформаційно-цифрових та комунікаційних технологій.

ЗК5 - Здатність діяти на основі етичних міркувань при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів та у науково-педагогічній діяльності.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач третього освітнього рівня демонструвати наступні результати навчання:

ПРН 4 Знання та розуміння проектування, оптимізації та оцінювання якості науково-педагогічного процесу та освітнього середовища. Здатність до інноваціонування та вдосконалення програм навчальних психологічних дисциплін.

ПРН 7 Використовувати сучасні методи пізнання, аналізувати сучасну наукову картину світу, відрізнити наукове знання від поза наукового, визначити фактори, що впливають на розвиток науки.

ПРН 11 Працювати над власним розвитком та вдосконаленням, визначити свої професійні можливості та виявляти прагнення до підвищення професійної кваліфікації та професійної мобільності.

ПРН 16 Дотримуватись з опорою на закон етичних норм, враховувати авторське право та норми академічної доброчесності при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів та у науково-педагогічній діяльності.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Філософія науки

Тема 1. Що таке наука

Поняття «філософія» та «наука»: відмінність та подібність. Відмінність науки від псевдонауки та квазінауки. Ідеали науки. Норми науки. Види наук. Філософія науки як філософська дисципліна, яка вивчає науку як свій об'єкт. Навіщо науковцям філософія? Філософія окремих наук. Поняття «філософія науки» в вузькому та широкому значеннях.

Тема 2. Філософські та наукові методи дослідження

Методологія науки як частина філософії науки. Поняття «дослідження», «філософське дослідження» та «наукове дослідження». Основні завдання наукового дослідження (за О. А. Івіним). Способи обґрунтування ідей. Гіпотеза: визначення, класифікація, правила формулювання. Обґрунтування та критика гіпотез. Теорія: визначення та структура. Операції раціоналізування. Способи дослідження. Класифікація способів дослідження. Поняття наукової парадигми. Поняття наукової революції.

Змістовий модуль 2. Формування методології філософського дослідження

Тема 3. Як проводити філософське чи наукове дослідження

Проблемні ситуації та їхній зв'язок із актуальністю теми дослідження, ступенем розробленості проблеми, метою та завданням дослідження, об'єктом і предметом дослідження. Поняття «нове знання» та «наукова новизна». Актуальність та мода. Оцінка дослідження. Мова та форма наукового дослідження.

Тема 4. Філософська та наукова література

Філософська та наукова література як форма звітності про проведене дослідження: тези, доповіді, повідомлення, статті, рецензії, огляди, монографії, реферати, курсові роботи, дисертації, автореферати, звіти науково-дослідних робіт тощо. Цитування. Бібліографічні посилання та описи. Електронні ресурси, їхні можливості та недоліки. Ознаки наукової ситуації.

Тема 5. Особливості наукового дослідження

Тема практичного заняття за спеціальністю аспіранта та на його вибір – з урахуванням специфіки факультету та напряму дослідження.

Змістовий модуль 3. Етика науковця

Тема 6. Метаетика

Що таке етика. Види етики (метаетика, нормативна етика, прикладна етика). Етичні концепції (деонтологія, етика чеснот, консеквенціоналізм, утилітаризм тощо). Види прикладної етики (біоетика, ділова етика, екологічна етика, комп'ютерна етика, медична етика, наукова етика, педагогічна етика, політична етика, юридична етика тощо).

Тема 7. Наукова етика

Наукова етика як частина філософії науки. Моральні принципи Р. Мертонна. Універсальна мета наукової етики. Норми толерантності. Дослідницька етика. Проблема лінгвіцизму. Проблеми академічної непристойності (видавання себе за іншу особу, обман, підтасування фактів, плагіат, професійна непристойна поведінка, саботаж, списування, утиски в академії, хабарництво, шахрайство тощо). Кодекси наукової етики.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Вечірня форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	сп	л		п	лаб	інд	сп	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Філософські методи												
Тема 1. Що таке наука	18	4	2			12	18	4	2			12
Тема 2. Філософські та наукові методи дослідження	20	4	4			12	20	4	4			12
Разом за змістовим модулем 1	38	8	6			24	38	8	6			24
Змістовий модуль 2. Формування методології філософського дослідження												
Тема 3. Як робити філософське чи наукове дослідження	20	6	2			12	20	6	2			12
Тема 4. Філософська та наукова література	18	2	2			14	18	2	2			14
Тема 5. Особливості наукового дослідження	10	-	4			6	10	-	4			6
Разом за змістовим	48	8	8			32	48	8	8			32

модулем 2												
Змістовий модуль 3. Етика науковця												
Тема 5. Метаетика	16	2	2			12	16	2	2			12
Тема 6. Наукова етика	18	4	2			12	18	4	2			12
Разом за змістовим модулем 3	34	6	4			24	34	6	4			24
Усього годин	120	22	18			80	120	22	18			80

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин ден./веч.
1	Що таке наука	2/2
2	Філософські та наукові методи дослідження	4/4
3	Як робити філософське чи наукове дослідження	2/2
4	Філософська та наукова література	2/2
5	Особливості наукового дослідження	4/4
6	Метаетика	2/2
7	Наукова етика	2/2
	Усього	18/18

6. Теми практичних занять

не передбачені навчальним планом.

7. Теми лабораторних занять

не передбачені навчальним планом.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин ден./веч.
1	Що таке наука [1]	12/12
2	Філософські та наукові методи дослідження [1]	12/12
3	Як робити філософське чи наукове дослідження [1]	12/12
4	Філософська та наукова література [1]	14/14
5	Особливості наукового дослідження	6/6
6	Метаетика [1]	12/12
7	Наукова етика [1]	12/12
	Усього	80/80

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій, семінарських;

[2] – написання рефератів, есе.

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

не передбачене навчальним планом.

10. Методи навчання

У цілому методи навчання для курсу «Філософія науки та етика науковця» залишаються традиційними – це лекції та семінари. Лекції та семінари здебільшого мають досить традиційну форму, це – розповідь із застосуванням дошки та деяких технічних засобів навчання – ілюстрацій, альбомів, карт, схем тощо.

11. Методи контролю

Оцінювання здійснюється на основі рівності усіх здобувачів, намагається бути вкрай об'єктивним та відкритим. У будь-якому разі здобувач може отримати пояснення щодо одержаних ним балів. Кожен здобувач має право скласти іспит (залік) двічі: перший раз викладачу, другий – комісії для більшої об'єктивності оцінки.

Підсумкова оцінка складається з суми балів, одержаних протягом усього семестру або на екзамені наприкінці курсу. Курс поділений на три змістових модулі. Протягом першого змістового модуля аспірант може отримати 30 балів – за роботу на семінарах, протягом другого змістового модуля аспірант може заробити 40 балів – за роботу на семінарах і протягом третього змістового модуля аспірант може одержати 30 балів.

Якщо протягом усього курсу здобувач не брав участь у роботі на семінарах і не набрав допустимої кількості балів (30 балів), то для допуску до заліку він має написати есе на тему, в якості якої виступає одне з питань для підсумкового контролю.

12. Питання для підсумкового контролю

1. Поняття «філософія» та «наука».
2. Відмінність науки від псевдонауки, квазінауки та паранауки.
3. Ідеали науки (теорія, істина, об'єктивність тощо).
4. Поняття «філософія науки» у вузькому та широкому значеннях.
5. Поняття «дослідження» та «наукове дослідження».
6. Основні завдання наукового дослідження.
7. Поняття «методологія», «метод» і «методика».
8. Поняття «наукового методу».
9. Загальна, окрема та конкретна методологія.
10. Норми науки (обґрунтованість наукового знання, логічна послідовність, раціональність, практична значущість).
11. Наукове обґрунтування (емпіричне, опосередковане, теоретичне, методологічне, системне, контекстуальне тощо).
12. Наукова критика (емпіричне спростування, логічна фальсифікація, реальне спростування, суперечка, парафальсифікація тощо).
13. Поняття «нове знання» та «наукова новизна».
14. Поняття «мета» та «завдання» («задача»).
15. Поняття «об'єкт» і «предмет».
16. Поняття «опис», «пояснення», «прогноз» і «розуміння».
17. Проблемні ситуації (неявні проблеми, проблеми-замороки тощо).
18. Гіпотеза: визначення, класифікація, правила формулювання.
19. Теорія: визначення та структура.
20. Наукова література (монографії, статті, доповіді, рецензії, біографічні, географічні й інші описи (нариси), короткі повідомлення, автореферати, реферати, тези доповідей і повідомлень, звіти науково-дослідних робіт, дисертації тощо).
21. Цитати. Бібліографічні посилання й описи.
22. Етика: визначення, види.
23. Основні етичні концепції.
24. Види прикладної етики.
25. Що таке наукова етика.
26. Моральні принципи Р. Мертона.
27. Універсальна мета наукової етики. Норми толерантності.
28. Проблема лінгвіцизму.
29. Проблеми академічної непристойності.
30. Кодекси наукової етики.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	
15	15	20	20	15	15	100

T1, T2 ... T6 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D		
60-69	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Готинян-Журавльова В. В. Сучасна філософія науки: методичні вказівки для студентів нефілософських факультетів. Одеса: ОНУ, 2016. 42 с.
2. Філософія науки: системний аспект / А. І. Уёмов, Л. Н. Терентьева, А. В. Чайковский, Ф. А. Тихомирова. Одеса: Астропринт, 2010. 360 с.

15. Рекомендована література

Основна

1. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: ДСТУ 8302:2015 / Нац. стандарт України. Вид. офіц. Введ. з 01.07.2016. К.: УкрНДНЦ, 2016. 16 с. (Інформація та документація).
2. Етичний кодекс ученого України / НАН України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09/conv?lang=ru#Text> (дата звернення: 18.06.2020).
3. Філософія науки / за ред. І. С. Добронравової. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018. 255 с.

Додаткова

1. Вимоги до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій (розроблено на підставі ДСТУ 3008-95 «Документи. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення») // Бюлетень ВАК України. К., 2011. № 9/10. С. 2–10.
2. Гальченко С.І., Силка О.З. Основи наукових досліджень: навч.-метод. посіб. Черкаси: АММО, 2015. 93 с.
3. Ивин А. А. Современная философия науки. М.: Высшая школа, 2005. 592 с.
4. Кодекс наукової етики / Всеукраїнська громадянська організація «Українська федерація вчених» // Наука і наукознавство, 2005. № 3. С. 31–37.
5. Кравченко А. И. Формальная и научная логика: учебное пособие для ВУЗов. М.: Академический проект, 2014. 336 с. (Gaudeamus).

6. Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах: методичні рекомендації / Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; Українська бібліотечна асоціація. Київ: УБА, 2016. 117 с.
7. Написання, оформлення та захист курсових і дипломних робіт. Методичні вказівки для студентів спеціальностей 032 Історія та археологія, 033 Філософія, 034 Культурологія / Факультет історії та філософії ОНУ імені І. І. Мечникова. Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2019. 36 с.
8. Новиков А. М., Новиков Д. А. Методология научного исследования. М.: Либроком, 2010. 280 с.
9. Селігей П. Світло і тіні наукового стилю. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2018. 628 с.
10. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / під загал. ред. Л. Губерського. 2-е вид., перероб. і доп. Харків: Фоліо, 2017. 624 с. (Підручники для ВУЗів).
11. Філософія науки / за ред. І. С. Добронравової. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018. 255 с.
12. Чуйко В. Л. Рефлексія основоположних методологій філософії науки. К.: Центр практичної філософії, 2000. 252 с. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: ДСТУ 8302:2015 / Нац. стандарт України. Вид. офіц. Введ. з 01.07.2016. Київ: УкрНДНЦ, 2016. 16 с. (Інформація та документація).
13. Dicken P. Getting Science Wrong: Why the Philosophy of Science Matters. London: Bloomsbury, 2019. 202 p.
14. Resnik D. B. What Is Ethics in Research & Why Is It Important? URL: <https://www.niehs.nih.gov/research/resources/bioethics/whatis/index.cfm#:~:text=When%20conducting%20research%20on%20human,and%20burdens%20of%20research%20fairly> (accessed 18.06.2020).
15. Rosenberg A., McIntyre L. The Philosophy of Science: A Contemporary Introduction. The 4th ed. London: Routledge, 2019. 294 p. (Routledge Contemporary Introductions to Philosophy).
16. Smith D. Five principles for research ethics // Monitor Staff, January 2003. Vol 34. No. 1. P. 56.

16. Електронні інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека “psylib” (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.) <http://www.psylib.kiev.ua>
2. Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html>
3. Електронна бібліотека «Платон. Філософія без меж» <https://platon.net/>
4. Електронна бібліотека Максима Мошкова (філософія, політологія, релігієзнавство, психологія та ін.) <http://www.lib.ru>
5. Електронна бібліотека Слави Янко (філософія, психологія, культурологія, мистецтво, історія та ін.) <http://yanko.lib.ru/gum.html>
6. Електронна бібліотека з філософії (бібліотека О. Злигостева) <http://filosof.historic.ru/books.shtml>
7. Окремі тексти з філософії (бібліотека О. Косилової) <http://elenakosilova.narod.ru/uhref.html>
8. Сайт інтернет-ресурсів з філософії, політології, соціології, психології та ін. (електронна бібліотека Іхтика) <http://ihtik.lib.ru/>
9. Вся нормативка з підготовки, захисту дисертації та публікації наукових статей: [http://sslab.com.ua/Home/Post/51/vsya-normativka-z-p%D1%96dgotovki_-zaxistu-disertac%D1%96%D1%97-ta-publ%D1%96kac%D1%96%D1%97-naukovix-statej-\(stanom-na-22-zhovtnya-2019-r\)?fbclid=IwAR1ydnAiwIvq6aK1MRMrxa307gqAlp9pbeXKJhdCm47I5Jn446KbXLaTv0M](http://sslab.com.ua/Home/Post/51/vsya-normativka-z-p%D1%96dgotovki_-zaxistu-disertac%D1%96%D1%97-ta-publ%D1%96kac%D1%96%D1%97-naukovix-statej-(stanom-na-22-zhovtnya-2019-r)?fbclid=IwAR1ydnAiwIvq6aK1MRMrxa307gqAlp9pbeXKJhdCm47I5Jn446KbXLaTv0M)
10. Українські матеріали та ресурси із академічної доброчесності: <https://www.skeptic.in.ua/integrity/>
11. Committee on Publication Ethics (COPE): <https://publicationethics.org/>

Плани семінарських занять

Тема 1. Що таке наука

1. Наука: визначення, структура, функції, види.
2. Наука, псевдонаука, квазінаука.
3. Ідеали та норми науки.
4. Види наук.

Тема 2. Філософські та наукові методи дослідження

1. Дослідження: визначення, структура, основні завдання.
2. Способи досліджень.
3. Метод, методика, методологія.
4. Класифікація методів.

Тема 3. Як робити філософське чи наукове дослідження.

Частина 1:

1. Що таке проблемні ситуації.
2. Встановлення актуальності теми дослідження та ступеня розробленості проблеми.
3. Мета та завдання дослідження.
4. Об'єкт і предмет дослідження.

Частина 2:

1. Гіпотеза та теорія.
2. Як обирати методи для дослідження.
3. Нове знання та наукова новизна.
4. Оцінка дослідження.

Тема 4. Філософська та наукова література

1. Філософська та наукова література як форма звітності про проведене дослідження.
2. Види звітності (тези, доповіді, повідомлення, статті, рецензії, огляди, монографії, реферати, курсові роботи, дисертації, автореферати, звіти науково-дослідних робіт тощо).
3. Цитування.
4. Бібліографічні посилання та описи.

Тема 5. Особливості наукового дослідження

1. Загальна характеристика аспірантом власної науки.
2. Опис та ключові пункти власного дисертаційного дослідження.

Тема 6. Метаетика

1. Що таке етика.
2. Види етики.
3. Етичні концепції.
4. Види прикладної етики.

Тема 7. Наукова етика.

Частина 1:

1. Наукова етика як частина філософії науки.
2. Моральні принципи Р. Мертона.
3. Дослідницька етика.

Частина 2:

1. Проблема лінгвіцизму.
2. Проблеми академічної непристойності.
3. Кодекси наукової етики.